

Dokumentin sisältö

- 1 Päätös arvion tekemisestä ja ydinryhmän nimeäminen
  - 1.1 Ydinryhmä
  - 1.2 Aikataulu
- 2 Tunnistaminen ja nykytilan kartoitus
  - 2.1 Nykytilan kuvaus
  - 2.2 Päätösvaihtoehtojen esittely
- 3 Tarkastelu ja suunnittelu
- 4 Tiedon keruu ja lasten osallisuus
  - 4.1 Lasten näkemykset
  - 4.2 Tutkimus- asiantuntija- ja viranomaistieto
- 5 Vaikutusten arviointi
- 6 Päätösvaihtoehtojen vaikutusten tarkastelua
- 7 Päätösvaihtoehtojen vertailu
- 8 Arvioinnin viimeistely ja yhteenveto
- 9 Tehtävän päätöksen seuranta- ja arviointisuunnitelma
- 10 Huomioita ja lähteet

1 Päätös arvion tekemisestä ja ydinryhmän nimeäminen

Päätös lapsivaikutusten arvioinnista

Sivistys- ja hyvinvointilautakunta päätti 21.9.2021 vuoden 2022 talousarvion yhteydessä käynnistää alakouluja ja varhaiskasvatusta koskevan palveluverkkoselvityksen (21.9.2021 § 96).

Palveluverkkoselvitys on osa talouden tasapainoittamistyötä.

Kaupunginhallitus ja lautakunnat ovat tehneet päätökset lapsivaikutusten arvioinnin käyttöönotosta vuonna 2020. Kaupunginhallituksen päätöksessä todetaan, että lapsivaikutusten arviointi tulee toteuttaa, kun päätös on toiminnallisesti tai taloudellisesti merkittävä tai kyseessä on merkittävä muutos palveluissa tai kyseessä on laajempi palveluiden uusi järjestämistapa, ja että konserniyhteisöjä koskevissa asioissa arviointi tehdään silloin, kun on ilmeistä, että päätös merkittävästi vaikuttaa suoraan lasten ja nuorten asemaan. Lautakunnat ovat kukin tehneet päätöksen toteuttaa lapsivaikutuksen arvioinnin lautakunnan vastuulla olevien asioiden osalta aina, kun päätös on strategisesti, toiminnallisesti tai taloudellisesti merkittävä tai kyseessä on merkittävä muutos palveluissa tai kyseessä on uusi palveluiden järjestämistapa.

Alakoulujen palveluverkkoselvitys koskee suurta määrää hämeenlinnalaisia lapsia ja heidän perheitään sekä päätösehdotusten vaikutusten katsotaan olevan pitkäkestoisia. Näiden lisäksi aihe sisältää paljon punnintaa ja on kiistanalainen, joten laaja lapsivaikutusten arviointi, jossa eri päätösvaihtoehtojen vaikutuksia punnitaan pitkällä ja lyhyellä aikavälillä on tarkoituksenmukaista tehdä.

Lapsivaikutusten arvioinnin tavoitteena on selvittää, mikä ehdotetuista päätösvaihtoehdoista on lapsen edun kannalta parhain ja tunnistaa jo varhaisessa vaiheessa mahdollisia päätöksestä aiheutuvia kielteisiä vaikutuksia lapsiin ja heidän perheisiinsä. Lapsivaikutusten arviointi lisää osaltaan myös päätöksenteon läpinäkyvyyttä.

Lapsivaikutusten arviointi pohjautuu YK:n Lapsen oikeuksien sopimukseen, joka velvoittaa lapsen edun ensisijaisuuden huomioon ottamiseen sekä lasten näkemysten kunnioittamiseen (artiklat 3 ja 12). Tämä sopimus otetaan huomioon myös kansallisessa lapsistrategiassa, Hämeenlinnan kaupunkistrategiassa ja lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmassa (Hämeenlinnassa Lapsiystävällinen Hämeenlinna -ohjelma). YK:n lapsen oikeuksien sopimus ohjaa myös UNICEFin Lapsiystävällinen kunta -toimintamallia. UNICEF on myöntänyt Hämeenlinnalle Lapsiystävällinen kunta -tunnustuksen neljä kertaa, vuosina 2013, 2015, 2017 ja 2021. Tunnustus edellyttää sitoutumista kestävään kehittämistyöhön lasten ja nuorten parhaaksi. Toiminnan tavoitteiden kantavana teemana ovat yhdenvertaisuus ja osallisuus. UNICEF seuraa ja arvioi säännöllisesti Hämeenlinnan lapsiystävällinen kunta työtä.

1.1 Ydinryhmä

Palveluverkkoselvitykseen liittyvästä lapsivaikutusten arvioinnin kokonaisuudesta vastaa hyvinvointipäällikkö Jari Pekuri ja lasten kuulemisten läpiviennistä vastaa puolestaan osallisuuskoordinaattori Veera Antikainen. Lapsivaikutusten arviointia varten on koottu ydinryhmä, johon kuuluvat edellä mainittujen lisäksi hyvinvointikoordinaattori Pinja Rulja, opetuspalvelujen vs. asiantuntija Eveliina Honkajuuri-Salokannas, vs. varhaiskasvatuksen suunnittelija Katri Aronen sekä erityissuunnittelija Tarja Mikkola.

1.2 Aikataulu

Palveluverkkoselvitys toteutetaan aikavälillä 9/2021 - 11/2023.

Sivistys- ja hyvinvointilautakunta hyväksyi kokouksessaan 11.10.2022 Hämeenlinnan alakouluja koskevan palveluverkkoselvityksen periaatteet ja tavoitteet ja kokouksessaan 8.12.2022 Hämeenlinnan alakouluja koskevan palveluverkkoselvityksen osallisuus- ja viestintäsuunnitelman.

Kaupungin hallituksen päätös osana talouden tasapainotusohjelmaa 27.6.2022

Päätös palveluverkosta viedään sivistys- ja hyvinvointilautakuntaan syyskuussa 2023 ja kaupunginvaltuustoon marraskuussa 2023.

Lapsivaikutusten arviointi toteutettiin elokuussa 2023.

Litteet, jotka koskevat alakoulujen lisäksi varhaiskasvatusta:

Alakouluja koskevan palveluverkkoselvityksen periaatteet ja tavoitteet:

[alakouluja_vuosiluokat_1_6_koskevan_palveluverkkoselvityksen_periaatteet_ja_tavoitteet_pk_617398.pdf](#)

Alakoulujen palveluverkkoselvityksen osallisuus- ja viestintäsuunnitelma:

[alakoulujen_palveluverkkoselvityksen_osallisuus_ja_viestintäsuunnitelma_632049.pdf](#)

2 Tunnistaminen ja nykytilan kartoitus

Tässä kappaleessa kuvataan valmisteltavaan asiaan liittyviä lakeja ja ohjeistuksia, joilla on merkitystä päätösvaihtoesitysten taustalla.

Varhaiskasvatuslaki

Varhaiskasvatuslaki 540/2018 määrittää, että varhaiskasvatusta suunniteltaessa, järjestettäessä ja tuotettaessa ja siitä päätettäessä on ensisijaisesti huomioitava lapsen etu (§ 4).

Varhaiskasvatuslain pykälä 5 edellyttää lisäksi järjestämisen suhteen, että kunnan on järjestettävä tässä laissa säädettyä varhaiskasvatusta siinä laajuudessa ja sellaisin toimintamuodoin kuin kunnassa esiintyvä tarve edellyttää. Kunnan on pyrittävä järjestämään varhaiskasvatusta lähellä palvelun käyttäjiä ottaen huomioon asutuksen sijainti sekä liikenneyhteydet. Päiväkodin toiminta kalenterivuoden aikana ja aukioloaika vuorokaudessa on järjestettävä paikallisen tarpeen mukaan.

Lisäksi varhaiskasvatuslaissa määritellään päivittäisen keston osalta: Varhaiskasvatus saa pääsääntöisesti kestää enintään kymmenen tuntia yhtäjaksoisesti, lukuun ottamatta vuorohoitoa, jossa päivittäinen kesto on lapsen tarpeen mukainen (§ 9).

Lain pykälä 10 puolestaan velvoittaa kuntaan varhaiskasvatusympäristön osalta seuraavasti: Varhaiskasvatusympäristön on oltava kehittävä, oppimista edistävä sekä terveellinen ja turvallinen lapsen ikä, kehitys ja muut edellytykset huomioon ottaen. Lasta tulee suojata väkivallalta, kiusaamiselta ja muulta häirinnältä. Toimitilojen ja toimintavälineiden on oltava terveellisiä, turvallisia ja asianmukaisia, ja niissä on huomioitava esteettömyys.

Lapsen varhaiskasvatusta suunniteltaessa, toteutettaessa ja arvioitaessa lapsen mielipide ja

toivomukset on selvitettävä ja otettava huomioon hänen ikänsä ja kehityksensä edellyttämällä tavalla. Lapsen vanhemmille tai muille huoltajille on annettava mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa lapsensa varhaiskasvatuksen suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin. Lapsille ja heidän vanhemmilleen tai muille huoltajilleen on toimipaikassa järjestettävä säännöllisesti mahdollisuus osallistua varhaiskasvatuksen suunnitteluun ja arviointiin. (Varhaiskasvatustalaki 2018, § 20).

Varhaiskasvatuksen henkilöstömitoitus

Päiväkodin henkilöstön mitoitus määritellään varhaiskasvatustalain 35 §.

Päiväkodissa tulee kasvatus-, opetus- ja hoitotehtävissä olla varhaiskasvatuksessa olevien lapsien määrään, heidän ikäänsä ja varhaiskasvatuksessa päivittäin viettämäänsä aikaan suhteutettuna riittävä määrä henkilöitä, joilla on tässä laissa säädetty varhaiskasvatuksen opettajan, sosionomin tai lastenhoitajan ammatillinen kelpoisuus. Mitoituksesta säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksessa. Asetuksessa voidaan säätää suhdeluvut erikseen vähintään kolme vuotta täyttäneille ja alle kolmivuotiaille lapsille sekä suhdeluvut erikseen enintään viisi tuntia päivässä varhaiskasvatuksessa oleville ja enemmän kuin viisi tuntia päivässä järjestettävässä varhaiskasvatuksessa oleville kolme vuotta täyttäneille lapsille.

Jos päiväkodissa on yksi tai useampi vammaisen tai muuten tuen tarpeessa oleva lapsi, on tämä otettava huomioon lasten taikka 1 momentissa tarkoitettujen henkilöitten lukumäärässä, jollei päiväkodissa ole tällaista lasta varten avustajaa. Avustajaa ei lueta 1 momentissa tarkoitettuun mitoitukseen.

Päiväkodin yhdessä ryhmässä saa olla yhtä aikaa läsnä enintään kolmea varhaiskasvatuksen tehtävissä olevaa 1 momentissa tarkoitettua henkilöä vastaava määrä lapsia.

Lisäksi lain pykälässä 37 määritellään päiväkodin henkilöstön rakenteesta seuraavasti:

Päiväkodissa kasvatus-, opetus- ja hoitotehtävissä toimivasta 35 §:ssä tarkoitettua henkilöstöstä vähintään kahdella kolmasosalla tulee olla varhaiskasvatuksen opettajan tai sosionomin kelpoisuus, josta vähintään puolella varhaiskasvatuksen opettajan kelpoisuus. Muilla tulee olla vähintään varhaiskasvatuksen lastenhoitajan kelpoisuus.

Varhaiskasvatussuunnitelma

Varhaiskasvatus on osa suomalaista koulutusjärjestelmää sekä tärkeä vaihe lapsen kasvun ja oppimisen polulla. Varhaiskasvatuksen tavoitteena on tukea lapsen oppimisen edellytyksiä, edistää elinikäistä oppimista ja koulutuksellisen tasa-arvon toteuttamista inklusiivisten periaatteiden mukaisesti. Periaatteisiin kuuluu kaikkia lapsia koskevat yhtäläiset oikeudet, tasa-arvoisuus, yhdenvertaisuus, syrjimättömyys, moninaisuuden arvostaminen sekä sosiaalinen osallisuus ja yhteisöllisyys. Inklusiivisuus on käsitteenä laaja ja se tulee nähdä kaikkia lapsia koskevana ja varhaiskasvatuksen järjestämiseen liittyvänä periaatteena, arvona ja kokonaisvaltaisena tapana ajatella. Varhaiskasvatus tukee ja täydentää kotien kasvatustehtävää ja vastaa omalta osaltaan lasten hyvinvoinnista. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022, 9).

Lisäksi Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa määrätään varhaiskasvatuksen toteuttamisen keskeisistä tavoitteista ja sisällöistä, varhaiskasvatuksen järjestäjän ja lasten huoltajien välisestä yhteistyöstä, monialaisesta yhteistyöstä sekä lapsen varhaiskasvatussuunnitelman sisällöstä (2022, 10)

Varhaiskasvatus on yhteiskunnallinen palvelu, jolla on monia tehtäviä. Varhaiskasvatuksen tehtävä on edistää lasten kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä ja oppimista yhteistyössä huoltajien kanssa.

Varhaiskasvatus edistää lasten tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta ja ehkäisee syrjäytymistä. Varhaiskasvatuksessa opitut tiedot ja taidot vahvistavat lasten osallisuutta sekä aktiivista toimijuutta yhteiskunnassa. Lisäksi varhaiskasvatus tukee huoltajia kasvatustyössä sekä mahdollistaa heidän osallistumisensa työelämään tai opiskeluun. (2022, 16)

Varhaiskasvatussuunnitelma ohjaa päiväkotien ja perhepäivähoidon toimintaa Hämeenlinnassa. Hämeenlinnan kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma on tehty yhteistyössä henkilöstön, lasten ja huoltajien kanssa ja se pohjautuu valtakunnalliseen varhaiskasvatussuunnitelmaan.

[Hämeenlinnan kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma 2022](#)

Esiopetus ja esiopetuskuljetus

Esiopetusryhmän minimikooksi on määritelty lautakuntapäätöksellä 7 lasta (LANULA 30.11.2010).

Esikoululaiselle tai 1.-2. luokkalaiselle järjestetään koulukuljetus, jos matka on pidempi kuin 3 km. Koulukuljetus myönnetään vain oppilaan viralliseen osoitteeseen.

Koulukuljetus myönnetään matkan rasittavuuden tai vaikeuden vuoksi, jos oppilaan ikä, terveys tai kehitysaste sitä edellyttävät. Hakemukseen tulee liittää myös lääkärin, psykologin tai muun asiantuntijan lausunto, jos koulumatkan taittamiseen on terveydellisiä esteitä.

[Esiopetuksen kuljetuskriteerit](#)

2.1 Nykytilan kuvaus

Hämeenlinnassa on tällä hetkellä 19 kunnallista päiväkotia sekä 7 yksityistä päiväkotia. Yksityiset päiväkodit sijaitsevat lähinnä kantakaupungin alueella ja yksi päiväkotia Lammilla. Päiväkodeista Hauhon pitäjän alueella toimii kolme: Alvettulan päiväkotia (Alvettulantie 171 A 5, 14680 Alvettula), Eteläisten päiväkotia (Riihipelto 15, 14770 Eteläinen) sekä Hauhon päiväkotia (Myllypolku 4, 14700 Hauho).

Kunnallisessa varhaiskasvatuksessa on yhteensä lapsia 1866 (24.8.23) ja Alvettulan päiväkodissa 12 lasta (4.9.23). Alvettulan päiväkodin lasten ikäjakauma on tänä toimintavuonna 1-5 vuotta. Esiopetus toteutuu Hauhon päiväkodilla, johtuen esioppilaiden vähäisestä määrästä Alvettulassa. Esiopetusryhmän minimikooksi on Hämeenlinnassa määritelty 7 lasta (LANULA 30.11.2010).

[Lasten määrä varhaiskasvatuksessa päiväkodeittain 31.1.2023](#)

Hämeenlinnan varhaiskasvatuksessa työskentelee 215 lastenhoitajaa, 160 varhaiskasvatuksen opettajaa, 32 varhaiskasvatuksen avustajaa, päiväkodin varhaiserityisopettajia 4 sekä konsultoivia varhaiskasvatuksen erityisopettajia 4. Perhepäivähoitajia on 18, päiväkodin johtajia 14. (25.8.23). Alvettulan päiväkodissa työskentelee varhaiskasvatuksen opettaja ja kaksi varhaiskasvatuksen lastenhoitajaa.

Nykyinen palveluverkko

Itäisen kantakaupungin palveluverkkoon kuuluvat Ortelan koulu, Kirkonkulman koulu ja Tarvasmäen lisätila (myös esiopetus), Ruununmyllyn koulu, Hämeenlinnan yhteiskoulu (1.-9.), Sairion päiväkotia, Idänpään päiväkotia, Siirin päiväkotia, Katuman päiväkotia, Kutalan päiväkotia ja Solvikin päiväkotia

Keskisen kantakaupungin palveluverkkoon kuuluvat Myllymäen koulu, Seminaarin koulu, Miemalan koulu, Saaristen koulu, Ojoisten lastentalo, Kankaantaan päiväkotia, Hattelmalan päiväkotia ja Kaivokadun päiväkotia sekä pääkirjasto

Läntisen kantakaupungin palveluverkkoon kuuluvat: Vuorentaan koulu, Jukolan koulu, Luolajan koulu, Nummen yhtenäiskoulu (Kanta-Voutilan lisätilassa 2 ryhmää), Hirsimäen päiväkoti (Kanta-Voutilan lisätilassa 2 ryhmää), Liivuoren päiväkoti ja Nummen kirjasto.

Pitäjien alakouluja ovat Lammilla Konnarin koulu, Hauholla Hauhon yhtenäiskoulu, Alvettulan koulu ja Eteläisten koulu, Tuuloksessa Tuuloksen koulu, Rengossa Rengon koulu ja litalassa litalan yhtenäiskoulu. Pitäjien päiväkodit ovat Rengon päiväkoti, litalan päiväkoti, Tuuloksen päiväkoti, Lammin päiväkoti ja Hauholla Eteleläisten päiväkoti, Hauhon päiväkoti sekä Alvettulan päiväkoti.

Päiväkotien sijainnit näkyvät [karttapalvelussa](#).

Alvettulan päiväkoti

Alvettulan päiväkoti toimii vuonna 1982 rakennetussa rivitalossa (Alvettulantie 171 A 5) koulun läheisyydessä. Tilat käsittävät kaksi rivitaloasuntoa, jotka on yhdistetty päiväkodiksi. Toinen osakkeista on kaupungin omistama ja toinen on vuokralla yksityiseltä. Päiväkodin pinta-ala on 125m². Päiväkodilla on oma aidattu piha-alue ja käytössä on myös lähellä sijaitseva koulun piha ja urheilukenttä.

Alvettulan päiväkoti sijaitsee Hauhon Alvettulan kylässä. Päiväkodissa toimii yksi 1-5 -vuotiaiden lapsiryhmä, jossa on 21 rakenteellista paikkaa ja kolme kasvattajaa. Päiväkotiin voidaan kuitenkin tiloihin liittyvien rajoitusten vuoksi sijoittaa maksimissaan 14 lasta. Tällä hetkellä päiväkodissa on 12 lasta (4.9.23). Päiväkodissa käy tarpeen mukaan konsultoiva varhaiserityiskasvatuksen opettaja.

Päiväkodin www-sivuilla päiväkotia kuvaillaan pienenä, kodinomaisena "kyläpäiväkotina", jossa toiminnan kulmakivinä ovat lapsen yksilöllinen huomiointi, kohtaaminen ja kuuleminen. Luonnon läheisyys mahdollistaa elämykselliset retket lähiympäristöön. Yhteisöllisyys ja yhteistyö perheiden kanssa mainitaan tärkeänä arvona.

Hauhon päiväkoti

Hauhon päiväkodissa on kaksi lapsiryhmää, joiden ikärakenne on 1-4 vuotta. Tällä hetkellä lapsimäärä on päiväkodissa on 34 lasta.

Päiväkodin viisivuotiaat ja esikoululaiset toimivat Hauhon Yhtenäiskoulun tiloissa, Tanhuantie 2. Päiväkodin ja koulun välinen etäisyys on noin 1 km. Rakenteellisia paikkoja on 14.

Hauhon päiväkoti on rakennettu 1992 alunperin asuinkäyttöön, sittemmin muokattu päiväkotikäyttöön.

Päiväkodin www-sivuilla päiväkodin tärkeänä arvona kuvataan lapsen kuulemista huomioiden lasten yksilölliset tarpeet ja mielenkiinnon kohteet. Lisäksi sivuilla kuvataan tärkeänä asiana päiväkodissa olevan leikin ja leikkiä vahvistavan toimintaympäristön luomisen. Päiväkodissa hyödynnetään lähiympäristön tarjoamia mahdollisuuksia liikkuen ja retkeillen kulttuuririkkaassa maaseutuympäristössä.

Varhaiserityiskasvatus Hämeenlinnassa

Varhaiskasvatuslaki edellyttää, että varhaiskasvatukseen osallistuvalla lapsella on oikeus saada hänen yksilöllisen kehityksensä, oppimisensa ja hyvinvointinsa edellyttämää tukea. Lain mukaan lapsen tuen tarve tulee huomioida myös ryhmäkoossa tai henkilöstömäärässä. Hämeenlinnan varhaiskasvatuksessa lapsen tuen hallintopäätöksiä oli elokuussa 2023 noin 200, eli tukea saa noin 10% kunnallisessa varhaiskasvatuksessa osallistuvista lapsista. Alvettulan ja Hauhon päiväkodit kuuluvat saman konsultoivan varhaiskasvatuksen erityisopettajan työn piiriin.

2.2 Päätösvaihtoehtojen esittely

Alvettulan päiväkodin lakkauttaminen 2024

Hauhon palveluverkkoon kuuluvat Alvettulan koulu, Eteläisten koulu, Hauhon yhtenäiskoulu, Alvettulan päiväkotiki, Eteläisten päiväkotiki ja Hauhon päiväkotiki sekä Hauhon kirjasto. Hauhon oppilasmäärä mahtuisi jo nyt kahteen kouluun, jatkossa jopa yhteen. Nykyinen palveluverkko on laaja muihin pitäjiin verrattuna. Esityksenä on, että kolmesta koulusta pienin, 34 oppilaan Alvettulan koulu lakkautetaan elokuussa 2024 ja oppilaat siirtyvät Hauhon yhtenäiskouluun.

Alvettulan päiväkotiki on tilana toiminnallisesti vaativa ja lapset mahtuvat Hauhon päiväkotikiin. Esityksenä on, että myös Alvettulan päiväkotiki lakkautetaan elokuussa 2024. Alvettulan koulun kiinteistö on mahdollista jatkojalostaa myyntiin ja päiväkodin osalta luopua kiinteistöyhtiön osakkeista

Hauhon päiväkotiki ja Hauhon yhtenäiskoulu jatkavat, kuin myös Eteläisten koulu ja Eteläisten päiväkotiki. Koska oppilasmäärä Eteläisissäkin on merkittävästi alentunut, Eteläisten koulun vanhaa rakennusta ei tulevaisuudessa peruskorjata, vaan rakennuksen käytöstä luovutaan kun peruskorjaus on ajankohtainen. Luopuminen edellyttää järjestelyjä erikoisluokkatilojen osalta.

3 Tarkastelu ja suunnittelu

Palveluverkkoon liittyvissä päätöksissä tulee erityisesti ottaa huomioon Lapsen oikeuksien sopimuksen artikla 3, joka velvoittaa lasta koskevissa päätöksissä aina ensisijaisesti harkittavan lapsen etua. Asiaa on tarkasteltava myös yhdenvertaisuuden ja syrjimättömyyden näkökulmista sekä huolehdittava, että myös lapsen oikeus lepoon, leikkiin ja vapaa-aikaan toteutuu. Lapsivaikutusten arviointi auttaa näiden näkökulmien huomiomisessa.

Lapsivaikutusten arvioinnissa on keskeistä kuulla niitä lapsia ja nuoria, joita päätös tulee koskemaan. Tässä alakoulujen ja varhaiskasvatuksen palveluverkkoa koskevassa selvityksessä varhaiskasvatuksessa lapsia kuultiin Alvettulan ja Tuuloksen päiväkotien osalta elokuussa 2023. Kuulemiset toteuttivat päiväkodeissa lapsiryhmän oma kasvattaja yhdessä joko konsultoivan varhaiskasvatuksen sosionomin tai konsultoivan varhaiskasvatuksen erityisopettajan kanssa. Lasten kuulemisten suunnittelusta vastasi vs. varhaiskasvatuksen suunnittelija.

Lapsivaikutusten arviointien suunnittelussa käytettiin suunnittelun tukena Pelastakaa lapset ry:n opasta. [Linkki oppaaseen](#)

Alle kouluikäisten lasten kuulemisen suunnittelussa pyrittiin huomioimaan erityisesti seuraavia periaatteita: tilanteen turvallisuus, tila ja läsnäolevat henkilöt, ikätasoinen viestintä, myönteisyys, tiivis ilmaisu ja kuvien käyttö viestinnän tukena. Lisäksi haastattelujen tulee perustua vapaaehtoisuuteen ja tilanteessa tulee huomioida lapsen vireystila.

Lasten kuulemisten lisäksi lapsivaikutusten arvioinnissa keskeistä on huomioida myös jo olemassa olevaa tutkimus- ja asiantuntijatietoa asiaan liittyen ja punnita esitettyjen päätösvaihtoehtojen vaikutuksia nämä kaikki näkökulmat huomioiden. Tutkimus- ja asiantuntijatietona tässä arvioinnissa on käytetty mm. valtakunnallisia Lapsibarometreja, Karvin varhaiskasvatuksen laatukriteerejä ja opetussuunnitelmaa.

Lisäksi kartoitusvaiheessa on tutustuttu muissa kunnissa aiemmin tehtyihin lapsivaikutusten arviointeihin, jotta on saatu näkökulmia pienten lasten kuulemiseen:

Huittisten kunnassa toteutettiin lapsivaikutusten arviointi osana palveluverkkoselvitystä vuonna 2017. Varhaiskasvatusikäisten lasten kuuleminen toteutettiin piirrostehtävän avulla teemalla "Millainen on kiva päiväkotinä?". Kuulemisen jälkeen toteutettiin avoin näyttely lasten vastauksista kaupungintalolla.

Kalajoen kunnassa toteutettiin 2023 palveluverkkoselvitys, jonka osana lapsivaikutusten arviointia toteutettiin varhaiskasvatuksen piirissä oleville lapsille kysely, joka toteutettiin hoitajien ja lasten yhteistyönä. Päiväkodin henkilökunta kertoi lapsille ensin lyhyen diaesityksen avulla tulevasta muutoksesta ja sen jälkeen lapset saivat vastata kyselyyn hoitajien avustamana. Kyselyssä lapset saivat ensin piirtää oman kuvansa ja ympyröidä oman ikänsä valmiista numerosarjasta. Sen jälkeen heille esitettiin kaksi kysymystä, joihin he saivat vastata rastittamalla vastaukseksi sopivan hymynaaman. Kysymykset olivat "Pidätkö päiväkodistasi?" ja "Olisiko mukava muuttaa uuteen päiväkotinä?". Lopuksi vapaan sanan osiossa lapset saivat kertoa omin sanoin, mitä heistä on kiva tehdä päiväkodissa ja mitä heistä olisi kiva tehdä uudessa päiväkodissa, lisäksi he saivat piirtää kuvan unelmien päiväkodista.

Alustavat vaikutukset

Alvettulan päiväkodin lakkauttaminen

- Etäisyys Alvettulan päiväkodilta Hauhon päiväkodille on n. 9 km.

4 Tiedon keruu ja lasten osallisuus

Kuulemisten suunnittelu ja toiminnalliset menetelmät

Lasten haastattelijoiksi päädyttiin valitsemaan pienille lapsille mahdollisimman tuttu ja turvallinen aikuinen eli lapsen ryhmän oma kasvattaja. Oman kasvattajan työparina haastatteluissa toimi joko varhaiskasvatuksen konsultoiva sosionomi tai konsultoiva varhaiskasvatuksen erityisopettaja. Ennen haastatteluja ulkopuolinen haastattelijatutustui lapsiryhmään sekä mietti yhdessä lapsiryhmän opettajan kanssa juuri näille lapsille sopivia, ikä- ja taitotasoon soveltuvia haastattelumenetelmiä.

Sovimme, että tilanteen mukaan haastattelumenetelminä voivat toimia pienryhmissä keskustelu ja/tai piirtäminen, yksilöhaastattelu sekä osan lasten kanssa menetelmänä voidaan käyttää Mitä pidät päiväkodista?-peliä. Pelissä lapsi asettaa pelialustalle - joko aurinkopuolelle tai sadepuolelle kuvia. Aurinkopuolelle tulevat ne kuvat, jotka kuvaavat lapsen arvostamia/pitämiä/tärkeitä asioita ja sadepuolelle puolestaan päinvastoin ne asiat, joista lapsi ei pidä. Muutosta/muuttoa kuvaavia ajatuksia kartoitettiin lapsilta "Unelmien Majan"- piirtämistehtävän kautta.

Kuulemisen lopussa jokainen lapsi sai kiitokseksi haastattelusta tarran.

Haastattelukysymykset

Haastattelukysymykset rakentuvat seuraavien aihealueiden kautta: Hyvinvointi, oppiminen, ihmissuhteet, turvallisuus, terveys, osallisuus. Tulevaisuuteen ja mahdolliseen muutokseen suuntautuvat kysymykset rakennettiin Unelmien Majan- piirtämisen kautta.

Kysymykset 1-3 hyvinvointi

1. Onko päiväkotinä mielestäsi kiva mennä?

2. Mikä sinun mielestäsi on parasta päiväkodissa? Mitkä ovat sinulle tärkeitä paikkoja päiväkodissa tai sen lähellä?

3. Entä onko päiväkodissa sellaisia asioita, joista et pidä niin paljon? Haluatko kertoa minulle?

Kysymykset 4-5 turvallisuus

4. Mitkä asiat tekevät sinulle turvallisen olon päiväkodissa?

5. Kuka on se henkilö, jolle voit kertoa niistä asioista, joista et pidä, koska hän voi auttaa sinua? / Kuka auttaa ja kenelle voit kertoa niistä asioista, joista et tykkää?

Kysymykset 7-8 Osallisuus

7. Mitä sellaisia asioita teette yhdessä päiväkodin aikuisen kanssa, joista tykkäät?

8. Jos sinulle tulee jokin idea tai toive, voitko kertoa siitä päiväkodin aikuiselle? Kuunnellaanko sinua?

Kysymykset 9-10 ihmissuhteet

9. Onko sinulla päiväkodissa ystäviä/kavereita?

10. Entä onko sinulla muita ystäviä, jotka eivät käy tätä päiväkotia? Keitä he ovat?

Kysymykset 11-12 Oppiminen

11. Missä asioissa olet taitava?

12. Onko jonkin taidon oppiminen ollut vaikeaa? Oletko saanut apua oppimiseen?

Kysymykset 13-15 terveys

13. Nukutko päiväunia ja onko päiväkodissa nukahtaminen helppoa?

14. Onko päiväkodin piha mielestäsi kiva ja mitä teet ulkona? Ulkoillaanko päiväkodissa riittävästi?

15. Oletko väsynyt kotona päiväkodin jälkeen?

Yhdessä piirtäminen lapsen kanssa Unelmien maja:

Jos voisit rakentaa majan, niin mitä seillä pitäisi olla?

Ketä majassa olisi?

Jos majasi muuttaisi toiseen paikkaa, miltä se sinusta tuntuisi?

Kuulemisten toteutus

Haastattelut toteutettiin kahtena päivänä, 18.8.2023 ja 24.8.2023. Päiväkodin kymmenestä lapsesta osallistui 9 lasta (kaksi lasta aloitti syyskuun alussa). Haastattelut toteutettiin yksilöhaastatteluina ja osana haastattelua oli "Unelmien Majan" piirtäminen. Kuulemiseen osallistuneet lapset olivat iältään 3-5 vuotiaita. Lapset jakoivat osallistua aktiivisesti haastatteluun, tosin nuorempien lasten kohdalla kaikkiin kysymyksiin ei tullut vastauksia.

Kuulemisten jälkeen päiväkodissa jatkettiin lapsille tärkeiden asioiden teemaa vieraillemalla lapsille tärkeillä paikoilla. Lapset myös valokuvasivat heille merkittävät paikat päiväkodin pihassa ja lähialueella. Lasten piirroksista, retkien valokuvista ja lasten näkemyksistä järjestetään päiväkodilla näyttely huoltajille ja lapsille.

[Lasten kuvat LAVA jatkotyöskentely Alvettula.pdf](#)

4.1 Lasten näkemykset

Lapset kokivat, että päiväkotiin on mukava saapua. Lasten mielestä parasta päiväkodissa ovat pelaaminen, leikkiminen sisällä ja ulkona, piirtäminen, piirtäminen, retkipaikat ja majan rakentaminen.

"Päikyssä ei ole mitään tylsää."

"Sisällä tärkein paikka on se, missä pelataan lautapelejä, ulkona parasta on leikkiminen kamun kanssa."

Tärkeinä paikkoina lapset mainitsivat muun muassa leikkimökin, päiväkodin ison pihan, Rikulanrannan, Seuriksen ja viljapellon.

"Retkipaikat ja lelut. Päästä Rikulan rantaan ja olla teidän kanssa."

Kurjia tai harmittavia asioita mainittiin haastatteluisissa vain muutama. Mainintoja tuli päiväunista, pikkupihalla ulkoilusta ja harmista, kun joku rikkoo oman tekeleen. Harmittavasta asiasta voi lasten mielestä kertoa päiväkodin aikuisille ja kaverille.

"Levosta en tykkää." "Pienellä pihalla ei oo kivaa."

Turvallisuuden tunnetta luoviin kysymyksiin vastauksia tuli lapsilta vähän, mutta muutamissa vastauksissa mainittiin kaverit, iso piha ja yhteinen retki aikuisten kanssa. Eräs lapsista koki turvallisuutta luovan, kun *"kun tutustuu dumpperilla ja ajelee ympäriinsä."* Toinen lapsi puolestaan totesi:

"Tulee hyvä olo, että pääsen teidän kanssa Rikulan rantaan."

Lapset kokivat päiväkodin aikuisten sekä kaverien auttavan hankalissa asioissa.

Lapsen osallisuuden tunteeseen liittyvissä asioissa, lapset kokivat päiväkodin aikuisten kanssa olevan hauska leikkiä ja rakennella, askarrella, tehdä majoja ja palapelejä. Eräs lapsista pohti seuraavaa:

"Tykkään siitä, että käydään Rikulan rannassa ja toisesta päiväkodista olisi sinne pidempi matka."

Kaikki lapset eivät vastanneet kysymykseen kuunneellaako heitä päiväkodissa - vastanneista kaksi koki tullessa kuulluksi, yksi välillä ja eräs lapsista kertoi *"kerron äidille"*.

Kaikki lapset kokivat, että heillä on kavereita päiväkodissa. Päiväkodin ulkopuolisina ystävinä mainittiin koulussa oleva kaveri sekä kolme lapsista nimesi muina ystävinä eskariin siirtyneet kaverit. Eskari ilmeni muutenkin haastattelussa:

"Kun oon eskari, niin meen eskariin. Se on semmonen valkoinen, missä on vaarin kanssa kävelty."

Lapset kokivat olevansa taitavia monissa asioissa: esteradalla oleminen, muovailemaan, majan rakentamisessa, leikkimisessä, trampoliinilla ja kiipeilemisessä. Vaikeina taitoina oppia mainittiin muutama kuten pyörällä ajo. Eräs lapsista totesi:

"Oon saanut joskus apua. Toisissa päiväkodeissa ei oo hyviä juttuja, ei saa apua ja ei oo tuttuja. En halua, että tää lakkautetaan."

Terveysteen liittyvissä kysymyksissä kartoitettiin lepoa ja ulkoilua. Päiväkodin pihasta ja ulkoilusta lapsilta tuli paljon vastauksia. Ulkona leikittiin piilosta ja hippaa, rakennettiin majaa, leikittiin lehtikasoissa ja ajeltiin dumppereilla. Lisäksi mainittiin vesileikit ja kepparit.

"Piha on kiva. Tehdään niitä sotajuttuja ja kannellaan tavaraa." "Päiväkodin piha on kiva ja ei oo liikaa lapsia pihalla. Ollaan yleensä isojen puolella pihaa."

Lepoon liittyvässä kysymyksessä osa totesi nukkuvansa päiväunet, osa ei. Muutamaa lapsista väsytti päiväkotiin tullessa ja muutama lapsista totesi, että ei väsytä päiväkotipäivän jälkeen. *"Yöllä voi väsyttää, päivällä voi nukkua."*

Unelmien Majan piirtämisen yhteydessä lapset kuvailivat majojaan innokkaasti. Majassa kuvailtiin olevan kalusteita mm. sohva ja jääkaappi, kepeistä tehtiin seinää, majasta löytyi ovi, seinät ja ikkuna. Usea totesi majassa olevan mukana kaverin/kaverit. Jos maja muuttaisi:

"Niin menisi lähelle hyttysten pesää ja pitäisi rakentaa ovi." "Hienolta, kun täällä on monta paikkaa mihin muuttaa, voisi olla meillä kotona." "Tekisin uuden, ja ottaisin sinne mukaan ajoneuvoja ja keppejä."

Lapsilta nousseet ajatukset mahdollisista vaikutuksista jaoteltiin SWOT-analyysin tapaan vahvuuksiin ja heikkouksiin sekä mahdollisuuksiin ja uhkiin. Koska kyseessä on pienet, alle kouluikäiset lapset SWOT-analyysin kaikkiin kohtiin ei noussut haastattelujen aineistoista mainintoja. Haastatteluista nousi kuitenkin selkeästi niitä asioita, jotka ovat lapsille tärkeitä sekä merkittäviä ja jotka tulee huomioida päätöksenteossa. Haastattelujen tavoitteena oli kartoittaa lasten ajatuksia ja kokemuksia heille tällä hetkellä tärkeitä asioista.

SWOT Vaihtoehto 1. Päiväkodin säilyminen Alvettulassa

Vahvuudet

Lapsilta nousivat tärkeinä asioina päiväkodista kaverit, päiväkodin piha ja päiväkodin lukuisat retkikohteet. Retkeily lähialueella on selvästi lapsille merkittävä asia ja retkipaikat tärkeitä. Haastatteluissa nousi esille lapsille tärkeinä myös päiväkodin kasvattajat ja yhdessä tekeminen heidän kanssaan.

Mahdollisuudet

Lapsilta ei noussut tähän näkökulmia.

Heikkoudet

Lapset mainitsivat kavereinaan Hauholle esiopetukseen siirtyneitä lapsia.

Esioppilaiden pieni määrä - esiopetus toteutuu tällöin Hauhon päiväkodin esiopetusryhmässä. Siirtymä lapsen elämässä vuodeksi Hauholle ja takaisin Alvettulaan alakouluun, vaikuttaa myös lasten kaverisuhteisiin.

Uhat

Lapsilta ei noussut tähän näkökulmia. Lapset olivat päiväkotiin, piha-alueeseen ja kasvattajiin tyytyväisiä.

Uhkana voidaan kuitenkin pitää lapsiryhmän vähenemisen seurauksena lapsen kaventuvia vertaissuhteita.

SWOT Vaihtoehto 2. Alvettulan päiväkodin lakkauttaminen ja siirtyminen Hauhon päiväkotiin

Vahvuudet

Lasten ajatuksissa ja kokemuksissa ei noussut suoraa vastauksia.

Kaverisuhteet eskariin siirtyneisiin lapsiin nousivat esille lasten näkemyksissä, joten vahvuutena voidaan siirtymisessä Hauholle

pitää kaverisuhteiden jatkuvuutta ja yhtenäistä varhaiskasvatus-perusopetuspolkua.

Mahdollisuudet

"Kun oon eskari, niin meen eskariin. Se on semmonen valkoinen, missä on vaarin kanssa kävelty."

Lapsilla saattaa jo olla aiempia kokemuksia Hauhon päiväkodista ja esiopetuksen tiloista muun muassa loma-aikojen hoidonjärjestelyjen kautta.

Heikkoudet

Hauhon päiväkodista on pitkä matka lapsille tärkeisiin retkikohteisiin.

"Tykkään siitä, että käydään Rikulan rannassa ja toisesta päiväkodista voi sinne olla pitkä matka."

Uhat

"Toisissa päiväkodeissa ei oo hyviä juttuja, ei saa apua ja ei oo tuttuja. En halua, että tämä (Alvettula) lakkautetaan."

4.2 Tutkimus- asiantuntija- ja viranomaistieto

Varhaiskasvatusikäisten lasten määrän kehitys

Suomessa on meneillään oleva väestörakenteen muutos vaikuttaa merkittäväällä tavalla varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen järjestämiseen kunnissa. Vähenevä lasten määrä heijastuu erityisesti perusopetukseen tulevien oppilaiden määrään. Varhaiskasvatuksen piiriin tulevien lasten osalta tilanne on tulevaisuudessa kompleksisempi, alle kouluikäisten ikäluokkien vähenemisestä huolimatta, koska varhaiskasvatukseen osallistuminen on vapaaehtoista ja sen tarpeeseen vaikuttavat monet eri tekijät. (Muuttuva väestö). Hämeenlinnan varhaiskasvatuksen osallistumisaste on noin 81,4% 1-6-vuotiaiden ikäluokista.

Tällä hetkellä Hämeenlinnassa on noin 3304 1-6 vuotiasta lasta. Väestökehityssennusteet osoittavat edelleen laskua varhaiskasvatusikäisten lasten määrässä kuluva vuosikymmenen edetessä.

Huomioitavaa ennusteessa kuitenkin on, että esimerkiksi erilaisten globaalien kriisien mahdollisesti mukanaan tulevia muutto- ja siten lapsivirtoja ja niiden vaikutusta on varsin vaikea ennustaa.

Varhaiskasvatusikäisten lasten määrän kehitystä koskevat tilastoinnit sekä Hauhon alueen väestön kehitys:

[Lasten määrän kehitys Hämeenlinnassa](#)

[Hauhon alueen väestön kehitys](#)

[Arvio Hämeenlinnan varhaiskasvatuspaikkojen tarpeesta](#)

Lapsille tärkeät asiat varhaiskasvatuksessa (HML varhaiskasvatussuunnitelma 2022)

Hämeenlinnan kaupungin varhaiskasvatussuunnitelmassa todetaan lapsen elävän

vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa – ympäristössä tärkeitä ovat toiset lapset, aikuiset ja itse ympäristö. Lapsi tarvitsee aikuisia, jotka näkevät ja kuulevat silmillä, sielulla ja sydämellä. Lapsen hyvä elämä rakentuu vuorovaikutuksessa välittävien aikuisten kanssa. Lapset tarvitsevat myös toisia lapsia ja kokemuksen yhdessä oppimisesta nähdäkseen maailman laajemmin. Kun lapset oppivat työskentelemään yhdessä, he oppivat rakentamaan siltoja muurien sijaan. Varhaiskasvatuksen fyysinen ympäristö on innostava, ja se kannustaa lapsia uteliaisuuteen, tutkimiseen ja vuoropuheluun. (HML vasu 2022, 41)

Nämä samat asiat nousivat esille lasten ajatuksissa, kun Hämeenlinnan varhaiskasvatussuunnitelmaa päivitettiin 2022. Lasten haastatteluissa nousivat lasten arvostamina asioina:

Kaverit, leikki sekä yhdessä tekeminen ja kasvattajat, jotka ovat ”kivoja, tykkäävät lapsista, pitävät sylissä ja joiden kanssa voi mennä metsään.” (HML vasu 2022, 8).

[Hämeenlinnan kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma](#)

Lasten ajatukset turvallisuudesta (Lapsibarometri 2022)

Lapsibarometri on vuodesta 2016 lähtien vuorovuosittain toteutettu 6–7-vuotiaiden Suomessa asuvien lasten näkemyksiä kartoittava tutkimussarja. Lapsibarometri 2022 perustui 404 lapsen puhelinhaastatteluun, ja sen teemana oli turvallisuus (millaiset asiat lisäävät turvallisuuden tunnetta ja mitkä asiat vähentävät).

Tutkimuksen tulokset osoittavat, että turvallisuus merkitsee lapsille turvallista elinympäristöä, joka myös tuntuu lapsista turvalliselta ja jossa on läheisiä ja hellyyttä tarjoavia aikuisia sekä kivoja kavereita. Turvallisen elinympäristön merkitys korostui, kun lapset kertoivat esimerkiksi turvallisuuden tarkoittavan turvassa tai turvallisessa paikassa olemista. Turvallista oloa lapsille toi se, että heidän lähellään on erityisesti vanhempia ja kavereita, jotka halaavat, lohduttavat ja pitävät huolta, kun pelottaa. Peräti neljännes lapsista kertoi pelkoon auttavan sen, kun aikuinen halaa, silittää tai ottaa syliin. Yhteiskunnallisesti isot, turvallisuuteen vaikuttavat ja paljon uutisissa esillä olleet asiat, kuten covid-19-pandemia, Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan tai ilmastokriisi eivät juuri näkyneet lasten vastauksissa. Turvallisuus näyttäytyi lapsille pikemminkin jokapäiväisessä elämässä ilmenevinä asioina. (Lapsibarometri 2022, 3).

Lapsibarometrillä kaikkein tärkein turvallisuutta ja turvallisuuden tunnetta edistävä tekijä lasten elämässä onkin läheiset ihmiset. Kavereiden läsnäolo ja vanhemmilta saatu hellyys ja huolenpito antavat turvaa silloinkin, kun pelottaa. Aineistosta nousi esille myös turvaa tuovien lelujen merkitys, sillä suuri osa lapsista kertoi turvaa tuovan pehmolelu.

[Lapsibarometri 2022](#)

Lasten ajatukset hyvästä elämästä (Lapsibarometri 2020)

Lapsibarometrissa vuonna 2020 puolestaan selvitettiin lasten ajatuksia hyvästä elämästä. Tämän tutkimuksen ydintulokset voi tiivistää kolmeen hyvän elämän peruspilariin, jotka lasten vastauksissa painottuivat. Nämä olivat leikki, koti ja ruoka. Leikkiin liittyi vahvasti kavereiden merkitys, kun taas koti yhdistyi perheeseen ja huolenpitoon. Ruoka puolestaan kuvasti lasten näkemystä perustarpeista: elääkseen lapsi tarvitsee ainakin ruokaa. Nämä kolme teemaa toistuivat lähes jokaisen kysymyksen vastauksissa.

Lapsibarometri 2020

Varhaiskasvatuksen laadun arvioinnin perusteet ja suositukset (Karvi 2018)

Varhaiskasvatuksen laadun arvioinnin perusteet ja suositukset- asiakirja (2018) muodostaa teoreettisen ja käsitteellisen pohjan laadun arvioinnille kansallisesti ja paikallisesti. Asiakirja luo pohjaa sille, millaista suomalaisen varhaiskasvatustoiminnan tulisi olla, jotta sen laatu olisi korkeatasoista. (Karvi 2018, 3).

Varhaiskasvatuksen oppimisympäristöjä koskevassa suosituksessa todetaan, että oppimisympäristöjen tulee olla terveellisiä, turvallisia, monipuolisia ja oppimista edistäviä. Tilojen terveellisyys ja toiminnallisuus ovat laadukkaan oppimisympäristön fyysinen lähtökohta, mutta viime kädessä pedagoginen suunnittelu ratkaisee sen, millaiseksi toiminta muodostuu ja millaisena lapsi toiminnan tilassa kokee. Pedagoginen oppimisympäristö kannustaakin lapsia leikkimään, liikkumaan, tutkimaan, luomaan ja ilmaisemaan. Olennaista pedagogisessa oppimisympäristössä on kasvattajien ja lasten yhdessä toteuttama monipuolinen toiminta ja sen kehittäminen.

Oppimisympäristöön kuuluvat myös monipuoliset lähiympäristön ja yhteistyökumppaneiden tarjoamat oppimisympäristöt. Päiväkodin lähialueen luonto, retkikohteet sekä kultturikohteet muodostavat täten lapselle mahdollisuuksia oppimiseen, ajattelunsa laajentamiseen sekä pohjaa positiivisen luonto- ja ympäristösuhteen rakentumiseen. (HML:n vasu 2022).

Siirtymät lapsen elämässä

Karvi (2018) toteaa varhaiskasvatuksen laadun arvioinnin perusteissa, että lasten siirtymät kotoa varhaiskasvatukseen, varhaiskasvatuspalvelujen sisällä sekä edelleen esiopetukseen ja perusopetukseen tulisi suunnitella ja toteuttaa niin, että lasten oppimispoluista muodostuu sujuva ja tasa-arvoinen jatkumo. Lasten siirtymiä koskevassa tutkimuksessa todetaan lasten kohtaavan yksilöllisten ja paikallisesti muodostuvien varhaiskasvatuspolkujensa aikana joukon erilaisia siirtymiä. Varhaiskasvatuspolku muodostuu yllättäen tai tietyin väliajoin tapahtumista siirtymäkokemuksista ja niiden määrittelyistä arjen neuvotteluissa. Osallistuminen siirtymiin ja niiden arkisiin määrittelyihin tuottavat lapselle joukon erilaisia resursseja tulevien siirtymien kohtaamiseen. Aiemmat kokemukset ohjaavat lasta kohtaamaan erilaisia muutoksia, joista siirtymät uuteen lapsiryhmään tai esiopetukseen muodostuvat. Tunnistamalla erilaiset polut ja niiden tarjoamat siirtymäkokemukset voidaan parhaimmillaan tuottaa siirtymäkäytäntöjä, joissa keskiössä on lapsen osallisuuden ymmärtäminen ja tukeminen lasten siirtymäresurssien kautta. (Tutkittua varhaiskasvatuksesta).

Aiempien lapsivaikutusten arviointien seuranta

Hämeenlinnassa palveluverkkoon liittyviä lapsivaikutusten arviointeja on tehty vuosien varrella muutamia. Tehtyjen päätösten vaikutuksista ei ole seurantatietoa, joten tässä yhteydessä ei voida arvioida millaisia vaikutuksia toteutuneilla päätöksillä on ollut lasten ja nuorten näkökulmasta. Myöskään valtakunnallisesti seurantatietoa ei juurikaan löydy.

5 Vaikutusten arviointi

Eri päätösvaihtoehtojen vaikutuksia arvioidaan lapsen edun olennaisten osatekijöiden näkökulmista. Lapsiystävällinen Hämeenlinna -ohjelman viisi hyvinvoinnin osa-aluetta (oppiminen, ihmissuhteet, terveys, osallisuus ja turvallisuus) sisältyvät lapsen edun osatekijöihin.

Lapsen oikeuksien komitean määrittelemät lapsen edun osatekijät ja viisi hyvinvoinnin osa-alueita:

- *Lapsen näkemykset (LOS 12 art., 13 art., 42, hyvinvoinnin osa-alue: osallisuus)*
- *Lapsen hyvinvointi ja arki (LOS 26 art., 27 art., 31, hyvinvoinnin osa-alueet: terveys, oppiminen, osallisuus)*
- *Identiteetti ja tausta (LOS 2 art., 8 art., 14 art., 30 art., hyvinvoinnin osa-alueet: turvallisuus, ihmissuhteet)*
- *Haavoittuva asema (LOS 22 art., 23 art., 30, hyvinvoinnin osa-alueet: turvallisuus, ihmissuhteet)*
- *Perhesuhteiden ja muiden ihmissuhteiden vaaliminen (LOS 9 art., 10 art., 16, hyvinvoinnin osa-alueet: ihmissuhteet)*
- *Terveys (LOS 24 art., hyvinvoinnin osa-alue: terveys)*
- *Huolenpito, suojaaminen ja turvallisuus (LOS 6 art., 16 art., 19 art., 33 art., 34 art., 36 art., 37 art., hyvinvoinnin osa-alue: turvallisuus)*
- *Koulutus ja varhaiskasvatus (28 art., 29 art., hyvinvoinnin osa-alue: oppiminen)*

Lapsen edun arviointi vaatii monensuuntaista punnintaa

- *Se, mitä lapsen etu milloinkin on, on tulkinnanvaraista. Siksi tarvitaan punnintaa päätöksen vaikutuksista lapsen eri oikeuksiin, hyvinvointiin, arkeen, kehitykseen ja ihmissuhteisiin jne.*
- *Mitkä tekijät nousevat lapsen edun kannalta keskeisimmiksi kyseisessä tilanteessa ja sen olosuhteissa?*
- *Mitä tekijöitä on punnittava suhteessa toisiinsa sellaisen ratkaisun löytämiseksi, joka parhaiten toteuttaa lapsen etua?*
- *Arvioitavia vaikutuskohteita voi lisätä tai poistaa tapauskohtaisesti*

Lapsen edun arviointi vaatii monensuuntaista punnintaa. Se, mitä lapsen etu milloinkin on, on tulkinnanvaraista. Lapsivaikutusten arvioinnissa vaikutuksia eri vaikutuskohteisiin arvioidaan lyhyellä ja pitkällä aikavälillä. Arvioinnin on tässä tehnyt asiantuntijoista koostuva yhdinryhmä, joka on peilannut eri näkökulmien vaikutuksia lapsilta nousseiden näkemysten sekä muun tässä dokumentissa kuvatun taustamateriaalin valossa. Arviointiskaalana on käytetty -1 (negatiivinen vaikutus), 0 (ei vaikutusta tai tilanne pysyy samana) sekä 1 (positiivinen vaikutus). Vaikutuksia on arvioitu suhteessa muutokseen, joten nykytilaa arvioidessa vaikutusten on arvioitu pysyvän nollassa.

6 Päätösvaihtoehtojen vaikutusten tarkastelua

Vaihtoehto	Kuvaus
Nykytila: Alvettulan päiväkotinä säilyy ennallaan.	
Vaihtoehto A: Alvettulan päiväkodin lakkauttaminen 2024	Alvettulan päiväkotinä lakkautetaan elokuussa 2024 ja lapset siirtyvät Hauhon päiväkotiin.

7 Päätösvaihtoehtojen vertailu

Vaikutuskohde	Nykytila: Alvettulan päiväkotiki säilyy ennallaan.	Vaihtoehto A: Alvettulan päiväkodin lakkauttaminen 2024
Lapsen hyvinvointi ja arki (LOS 26 art., 27 art., 31 art.)		
<p>Onko vaihtoehdolla vaikutuksia perheiden taloudelliseen tilanteeseen? (Perheen taloudellinen tilanne vaikuttaa perheen aikuisiin sekä lasten ja nuorten asumiseen, ravitsemukseen, harrastus- ja liikkumismahdollisuuksiin sekä turvallisuuden tunteeseen.)</p> <p>Miten päätöksessä huomioidaan vaikutukset lapsen riittävään elintasoon ja toimeentuloon?</p> <p>Lyhyt aikaväli</p> <p>Pitkä aikaväli</p> <p>Kuvaus</p>	<p style="text-align: center;">0</p> <p style="text-align: center;">0</p> <p>ei arvioida</p>	<p style="text-align: center;">0</p> <p style="text-align: center;">0</p> <p>ei arvioida</p>

<p>Onko vaihtoehdolla vaikutuksia lasten tai nuorten yksilölliseen kasvuun ja kehitykseen? (erityistarpeiden huomioiminen, kaikkien lasten arjessa saamaa yleinen tuki, lasten kohtaaminen ja kuuleminen, asiakassuhteiden jatkuvuus). Miten päätös vaikuttaa lapsen/lasten tasapainoiseen kasvuun ja kehitykseen? Millaisia vaikutuksia päätöksellä on lapsen kehitykseen, kuten myönteisen itsetunnon, sosiaalisten taitojen sekä oppimisedellytysten kehittymiseen?</p>		
<p>Lyhyt aikaväli</p>	<p>0</p>	<p>0</p>
<p>Pitkä aikaväli</p>	<p>0</p>	<p>1</p>
<p>Kuvaus</p>	<p>Tilanne pysyisi samana. Nykytilanteessa lapset kertoivat, että heillä on kavereita. (lapsen näkemys)</p>	<p>Hauhon päiväkodissa kaksi lapsiryhmää, lapsella mahdollisuus saada vertaiskavereita ikä- ja taitotasoisesti enemmän - vaikutus sosiaalisiin taitoihin sekä vertaisilta oppimiseen. Esiopetus toteutuu tällä hetkellä Hauhon päiväkodissa, vähentäisi esiopetusvuoden siirtymää. Huoli siitä, että ei saa apua ja uudessa päiväkodissa ei ole tuttuja. (lapsen näkemys) Konsultoivan varhaiserityisopettajan tuki pysyisi samana kuin aiemmin.</p>

<p>Vaikuttaako vaihtoehto lasten ja nuorten mahdollisuuteen harrastaa tai viettää vapaa-aikaa? (maksut, tarjonnan monipuolisuus ja sijainti, aikuisten tarjoama tuki ja kannustus, mahdollisuus vapaamuotoiseen harrastamiseen ja ajanviettoon). Miten päätös vaikuttaa lapsen oikeuteen leikkiin, vapaa aikaan, harrastuksiin, liikuntaan ja lepoon?</p> <p>Lyhyt aikaväli</p> <p>Pitkä aikaväli</p> <p>Kuvaus</p>	<p>0</p> <p>0</p> <p>Tilanne pysyisi ennallaan.</p>	<p>0</p> <p>0</p> <p>Vaihtoehto ei vaikuta lasten harrastusmahdollisuuksiin. Osan lasten hoitopäivä saattaa pidentyä, päiväkotien välinen etäisyys 9 km - riippuu perheen kodin sijainnista sekä kuljetusmahdollisuuksista. Lasten näkemyksissä korostui leikin merkitys, niin sisällä kuin ulkona.</p>
<p>Onko ehdotuksella vaikutuksia lasten ja nuorten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksiin? (esteettömyys, mukautukset, vaikuttamismahdollisuudet omiin ja lasten ja nuorten asioihin yleensä)</p> <p>Lyhyt aikaväli</p>	<p>0</p>	<p>-1</p>

Identiteetti ja tausta sekä haavoittuva asema (LOS 2 art., 8 art., 14 art., 22 art., 23 art., 30 art.)		
<p>Onko ehdotuksella vaikutuksia eri alueilla asuviin lapsiin eri tavoin? (Miten lasten moninaisuus ja erilaiset lapsiryhmät sekä heidän ominaisuutensa ja tarpeensa huomioidaan?) Miten lasten yhdenvertaisuus ja syrjimättömyys turvataan? Millaisia vaikutuksia valmistella olevalla asialla on lasten erityisten tarpeiden ja tuen toteutumisen kannalta?</p> <p>Lyhyt aikaväli</p> <p>Pitkä aikaväli</p> <p>Kuvaus</p>	<p style="text-align: center;">0</p> <p style="text-align: center;">0</p> <p>Tilanne pysyisi samana.</p>	<p style="text-align: center;">0</p> <p style="text-align: center;">0</p> <p>Osalla lapsista päivähoitomatka olisi pidempi kuin toisilla aikaisempaan verrattuna. Lasten tuen tarpeiden toteutumiseen ei vaikutusta.</p>

<p>Vaikuttaako ehdotus erityisesti johonkin tiettyyn ryhmään lapsia tai nuoria? (lasten sukupuoli, seksuaalinen suuntautuminen, kansallinen alkuperä, kieli, uskonto, persoonallisuus, ikä, perheen sosioekonominen asema, asuinpaikka, perhemuoto ja mahdolliset erityistarpeet). Miten päätöksessä otetaan huomioon lapsen/lasten haavoittuva asema? Onko päätöksellä kielteisempiä vaikutuksia jollekin toiselle lapsiryhmälle muihin ryhmiin verrattuna?</p> <p>Lyhyt aikaväli</p> <p>Pitkä aikaväli</p> <p>Kuvaus</p>	<p>0</p> <p>0</p> <p>Tilanne pysyisi samana.</p>	<p>-1</p> <p>0</p> <p>Erityisesti nuorimpien 1-2 vuotiaiden kohdalla vuorovaikutussuhteiden lisääntyminen saattaa vaikuttaa turvallisuuden tunteeseen heikentävästi lyhyellä aikavälillä.</p>
<p>Perhesuhteiden ja muiden ihmissuhteiden vaaliminen (LOS 9 art., 10 art., 16 art.)</p>		

<p>Onko vaihtoehdolla vaikutuksia lasten ja nuorten perheiden aikuisiin? (perheen aikuisten asiat: terveys, toimeentulo, parisuhde ja työtilanne. Onko lapsilla tai nuorilla liikaa vastuuta tai huolta aikuisten vastuulle kuuluvista asioista?). Miten päätös vaikuttaa lapsen/lasten läheisiin ja jatkuviin ihmissuhteisiin ja niiden turvaamiseen?</p> <p>Lyhyt aikaväli</p> <p>Pitkä aikaväli</p> <p>Kuvaus</p>	<p style="text-align: center;">0</p> <p style="text-align: center;">0</p> <p>Tilanne pysyisi ennallaan.</p>	<p style="text-align: center;">-1</p> <p style="text-align: center;">0</p> <p>Huoltajien huoli päiväkodin lakkauttamisen seurauksista voi vaikuttaa perheeseen hetkellisesti negatiivisesti. Vaikutukset Alvettulan alueen yhteisöllisyyteen?</p>
--	---	---

<p>Onko vaihtoehdolla vaikutuksia lasten ja nuorten ihmissuhteisiin? (Ihmissuhteiden jatkuvuus, aikuisten tuki ja yhdessäolon mahdollistaminen, mahdollisuus viettää aikaa ystävien kanssa.)Miten päätös vaikuttaa lapsen/lasten läheisiin ja jatkuviin ihmissuhteisiin ja niiden turvaamiseen? Voiko esitys aiheuttaa lasten ja nuorten syrjäytymistä? Miten tämä ehkäistään? Millaisia vaikutuksia valmistelussa olevalla asialla on lasten vertaissuhteisiin tai niiden pysyvyyteen?</p> <p>Lyhyt aikaväli</p> <p>Pitkä aikaväli</p> <p>Kuvaus</p>	<p>0</p> <p>0</p> <p>Tilanne pysyisi ennallaan.</p>	<p>-1</p> <p>1</p> <p>Kaverit ja vuorovaikutuksessa lasten kanssa oleva aikuinen korostuivat lasten haastatteluissa. (Lasten näkemys).Pitkällä aikavälillä lapsilla syntyy uusia kaverisuhteita ja turvallisuuden tunne lisääntyy.</p>
<p>Terveys (LOS 24 art.)</p>		

<p>Onko vaihtoehdolla vaikutuksia lasten ja nuorten terveyteen? Miten päätös vaikuttaa lasten fyysiseen ja psyykkiseen terveyteen? Miten päätös vaikuttaa lasten mahdollisuuteen saada terveydenhoitoa? Vähentääkö vai lisääkö päätös lasten sairastumis -, onnettomuus tai tapaturmariskejä?</p> <p>Lyhyt aikaväli</p> <p>Pitkä aikaväli</p> <p>Kuvaus</p>	<p>0</p> <p>0</p> <p>Tilanne pysyisi ennallaan.</p>	<p>-1</p> <p>0</p> <p>Päiväkodin muutoksen myötä pienten lasten rutiinit ja ympäristö muuttuvat.</p>
<p>Huolenpito, suojaaminen ja turvallisuus (LOS 6 art., 16 art., 19 art., 33 art, 34 art., 36 art., 37 art.)</p>		
<p>Onko ehdotuksella vaikutuksia lasten ja nuorten asumiseen tai toimintaympäristöön? (palvelutarjonta, turvallisuus, mahdollisuus vapaaseen oleskeluun, leikkeihin, harrastamiseen). Miten päätös vaikuttaa lapsen kasvuympäristöön perheessä, kaverisuhteissa ja elinympäristössä?</p> <p>Lyhyt aikaväli</p>	<p>0</p>	<p>0</p>

Pitkä aikaväli	0	0
Kuvaus	ei arvioida	ei arvioida
<p>Onko vaihtoehdolla vaikutuksia lasten ja nuorten turvallisuuteen tai turvallisuuden tunteeseen? (perheen aikuisten elämäntilanne, turvallisten ja luotettavien aikuisten saatavilla olo, läheisverkostot, luottamus tuen ja avun saamiseen tarvittaessa). Millaisia vaikutuksia päätöksellä on lasten fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen turvallisuuteen? Millaisia riskejä ja haittoja sekä muita seurauksia muutoksesta voi tulevaisuudessa aiheutua lapsen turvallisuudelle? Miten niitä ehkäistään? Miten päätös vaikuttaa lapsen yksityisyyden suojaan? Miten päätös vaikuttaa lapsen suojelemiseen fyysiseltä ja henkisesti väkivallalta? Millaisia vaikutuksia päätöksellä on kiusaamisen ehkäisyn mahdollisuuksiin?</p>		
Lyhyt aikaväli	0	-1
Pitkä aikaväli	0	0

<p>Kuvaus</p>	<p>Tilanne säilyisi ennallaan.</p>	<p>Lyhyellä aikavälillä lasten turvallisuuden tunne heikentyy uuteen päiväkotiin siirtymisen myötä. Luottamuksen tunteen syntyminen kasvattajiin ja syventyvät vertaissuhteet vahvistavat lapsen psyykkistä ja sosiaalista turvallisuutta ajan myötä.</p>
<p>Koulutus ja varhaiskasvatus (28 art, 29 art.)</p>		
<p>Vaikuttaako ehdotus lasten ja nuorten opetukseen ja koulunkäyntiin? Miten päätös vaikuttaa lapsen/lasten yhdenvertaiseen oikeuteen saada opetusta? Miten päätös vaikuttaa mahdollisuuksiin järjestää koulutusta laadukkaasti ja koulutuksen tavoitteet toteuttaen? Millaisia vaikutuksia koulutuksen laatuun voidaan tunnistaa? Millaisia vaikutuksia opetuksen saavutettavuuteen (esim. matkat, oppimisympäristön ja materiaalien esteettömyys? Millaisia vaikutuksia päätöksellä on lapsen oikeuteen saada pedagogista / erityistä tukea tai opiskeluhuollon tukea? Millaisia vaikutuksia päätöksellä on koulupolun jatkuvuuteen tai koulupudokkuuteen?</p> <p>Lyhyt aikaväli</p> <p>Pitkä aikaväli</p>	<p>0</p> <p>0</p>	<p>1</p> <p>1</p>

<p>Kuvaus</p>	<p>Tilanne säilyisi ennallaan. Jos Alvettulassa ei ole 7 esiopetusikäistä lasta, esiopetus toteutuu Hauhon koulun esiopetusryhmässä. Tällöin esiopetuksen ajaksi siirrytään Hauholle ja palataan perusopetukseen Alvettulaan.</p>	<p>Yhtenäinen koulupolku, lapsen koulupolussa jäisi yksi siirtymä väliin.</p>
<p>Vaikuttaako ehdotus varhaiskasvatukseen ja lasten mahdollisuuteen osallistua varhaiskasvatukseen? Miten päätös vaikuttaa lapsen/lasten yhdenvertaiseen oikeuteen saada varhaiskasvatusta? Millaisia vaikutuksia varhaiskasvatuksen saavutettavuuteen (esim. matkat, oppimiympäristön ja materiaalien esteettömyys?) Miten päätös vaikuttaa mahdollisuuksiin järjestää varhaiskasvatusta laadukkaasti ja tavoitteet toteuttaen? Millaisia vaikutuksia päätöksellä on lapsen oikeuteen saada pedagogista / erityistä tukea?</p> <p>Lyhyt aikaväli</p> <p>Pitkä aikaväli</p> <p>Kuvaus</p>	<p>0</p> <p>0</p> <p>Tilanne säilyisi ennallaan.</p>	<p>0</p> <p>0</p> <p>Ei vaikutusta. Pitäjän alueella on tällä hetkellä kolme kunnallista päiväkotia.</p>
<p>Muut mahdolliset vaikutukset</p>		
<p>Mitä muita mahdollisia näkökulmia tai vaikutuksia vaihtoehtoihin liittyy?</p>		

Lyhyt aikaväli	0	0
Pitkä aikaväli	0	0
Kuvaus		

8 Arvioinnin viimeistely ja yhteenveto

Vertailussa nykytilan, eli Alvettulan päiväkodin säilymisen ennallaan, arvioitiin olevan +/-0 ja vaihtoehto A:ta, eli Alvettulan päiväkodin lakkauttamista verrattiin nykytilaan. Päätösesitys Alvettulan päiväkodin lakkauttamisesta ja varhaiskasvatuksen siirtämisestä Hauhon päiväkotiin arvioitiin vaikuttavan lyhyellä aikavälillä negatiivisesti (lyhyt aikaväli yhteensä -6) Alvettulan päiväkotia käyviin lapsiin, mutta tasoittuvan pitkällä aikavälillä positiiviseksi vaikutukseksi (pitkä aikaväli yhteensä +2).

Lyhyellä aikavälillä muutos vaikuttaisi positiivisesti yhtenäiseen koulupolkuun ja lapsen koulupolussa jäisi tällöin yksi siirtymä väliin. Lyhyellä aikavälillä muutoksen arvioitiin vaikuttavan negatiivisesti lasten osallisuuteen, perheiden aikuisiin, lasten turvallisuuden tunteeseen ja ihmissuhteisiin sekä lapsille tärkeän ympäristön muuttumiseen (lasten näkemyksissä nousivat vahvasti esiin Alvettulan lähialueen retkikohteet). Etenkin nuorimpien lasten (1-2 vuotiaiden) turvallisuuden tunteen heikentyminen nousi esille arvioinnissa negatiivisena vaikutuksena.

Pitkällä aikavälillä monet lyhyen aikavälin negatiivisten vaikutusten arvioidaan tasaantuvan. Luottamuksen tunteen syntyminen kasvattajiin ja syventyvät vertaissuhteet uusiin vertaisiin vahvistavat lapsen psyykkistä ja sosiaalista turvallisuutta ajan myötä. Hauhon päiväkodissa on kaksi lapsiryhmää, lapsilla on mahdollisuus saada vertaiskavereita ikä- ja taitotasoisesti enemmän kuin Alvettulassa. Tämä vaikuttaa lasten sosiaalisiin taitoihin sekä vertaisilta oppimisen mahdollisuuksiin. Esiopetus toteutuu tällä hetkellä Hauhon päiväkodissa, muutos poistaisi lapsen elämästä esiopetusvuoden siirtymän.

Alle kouluikäisten lasten kuulemisessa nousi esille niitä asioita, jotka ovat heille varhaiskasvatuksessa tällä hetkellä tärkeitä eli kaverit, leikkiminen, päiväkodin kasvattajat ja pihaleikit. Lapset kuvasivat paljon heille tärkeitä varhaiskasvatuksen toimintoja. Alvettulan päiväkodin lasten vastauksissa ja kokemuksissa lähialueen retket ja retkipaikat nousivat vahvasti esille. Lasten näkemyksissä nousi esille huoli siitä, että uudessa päiväkodissa ei saa apua ja uudessa päiväkodissa ei ole tuttuja. Lisäksi lapselta nousi esille huoli siitä, että uudesta päiväkodista olisi pitkä matka nykyisiin retkikohteisiin.

9 Tehtävän päätöksen seuranta- ja arviointisuunnitelma

Suunnitelma tehdään kun päätös on tehty.

10 Huomioita ja lähteet

Lähteet:

[Huittisten kunnan lapsivaikutusten arviointi 2017.](#)

[Hämeenlinnan kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma](#)

[Hämeenlinnan kaupunki. Koulukuljetuksen kriteerit.](#)

[Lapsivaikutusten arviointi - Kalajoen uudet päiväkodit \(kalajoki.fi\)](#)

Kyösti ym. 2023. Muuttuva väestö – väestönmuutoksen vaikutukset varhaiskasvatukseen sekä esi- ja perusopetukseen Julkaisusarja ja numero Itlan raportit ja selvitykset 2023:1

[Varhaiskasvatustilanne](#)

Vlasov ym. 2018. Varhaiskasvatuksen laadun arvioinnin perusteet ja suositukset. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Julkaisut 24:2018. Juvenes Print, Tampere

Terhi Tuukkanen (toim.) Lapsibarometri 2020. Unta, ruokaa, leikkejä, rakkautta ja karamelliä, juomaa" - hyvä elämä 6-vuotiaiden kokemana. Lapsiasiainvaltuutetun toimiston julkaisuja 2020:5. Hansaprint Oy, Turenki [linkki](#)

Terhi Tuukkanen (toim.) Lapsibarometri 2022. "Jos joku on mun lähellä, silloin mäe en pelkää" - lasten näkemyksiä turvallisuudesta. Lapsiasiainvaltuutetun toimiston julkaisuja 2022:9. Hansaprint Oy, Turenki [linkki](#)

[Tutkittua varhaiskasvatuksesta](#)